

ב"ה

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

"נקמת בני ישראל מהמדינים"

מאמר דא"ח מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ני"ע
בענין העבודה דביטול קליפת מדין – מדון ומריבה

יוצא לאור על ידי

התאחדות החסידים לקבלת פני משיח

ארצנו הקדושה ת"ו

כפר חב"ד

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושבע לבריאה
ק"ו שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ונא"ו שנה לנשיאותו-מלכותו
י"ד שנה לקבלת המלכות לעיני כל יושבי תבל בגלוי ובפירסום

פתח דבר

לקראת ש"פ מטות מסעי, בה מדובר אודות מלחמת מדין שמהותה כמבואר במאמר ד"ה החלצו רנ"ט, מדון ומחלוקת בין לומדי תורה שמקורה בישות וגאוה, הננו מוציאים לאור מאמר דא"ח וכלשון קודשו מתוך הקדמה מכ"ק אדמו"ר שליט"א להוצאה הראשונה (דמאמר "החלצו – רנ"ט") דשנת ה'תש"ט: "בפקודת כ"ק מו"ח אד"ש באו כאן ג"כ מאמר שלו המיוסד על ד"ה החלצו זה. – (המאמר נאמר בשנת תרצ"ד – בשינוי הסדר קצת – בקשר עם מאורעות דומים לאלו שגרמו לאמירת ד"ה החלצו) . . .".

במאמר זה מאיר הרבי את דרכנו להתמודד עם קליפה זו המצויה בנפשנו הבהמית, ועלינו כולנו להחלץ חושים לעבוד עם עצמנו בענין זה, בפרט בעמדנו בימי סגולה שלקראת התרחשות הגאולה וכטעימה מהאחדות הנפלאה שתהיה בינינו בגאולה האמיתית והשלימה הבאה בפועל ממש ברגע זה, וכדברי הרבי שליט"א בש"פ מטות מסעי ה'תנש"א וזלה"ק: ". . . הקשר והשייכות דאהבת ישראל להגאולה העתידה – לא (רק) מפני שביטול הגלות הוא ע"י ביטול סיבת הגלות (שבא ע"י ההיפך דאהבת ישראל), שהרי בעמדנו לאחרי סיום כל מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות . . . על סף הגאולה, בודאי שכבר נתקנה סיבת הגלות, ולכן, ההדגשה דאהבת ישראל היא – בתור טעימה ועד להתחלה דהגאולה האמיתית והשלימה הקשורה עם נקודת האחדות שלמעלה מהתחלקות, שמודגשת באחדותם של ישראל, מצד בחי' היחידה (דרגה החמישית) שבכל ישראל בשווה, שהיא ניצוץ מנשמתו של משיח, יחידה הכללית".

ויהי רצון שע"י המאמצים ל"חיות" כמתאים לזמן מיוחד זה שעומדים על סף הגאולה, נזכה כבר בפועל ממש לעמוד יחד באחדות אמיתית מעומק הנפש ולראות בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א הבא תיכף ומיד ממש וגואלנו בפשטות ובגשמיות נאו ממש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

התאחדות החסידים לקבלת פני משיח

כפר חב"ד, ארה"ק ת"ו

ועש"ק מטות מסעי ה'תשס"ז

ימות המשיח

ק"ו שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח

איתא בזהר חלק ג' דף קס"ח עמוד א' פתח רב מתיבתא מאן דאיהו זעיר איהו רב. ומאן דאיהו רב איהו זעיר כו' ת"ח דלא רבי קוב"ה אלא לדאזעיר לא אזעיר אלא לדרכי, וכמארז"ל (עירובין י"ג ב') המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו. זכאה איהו מאן דאזעיר גרמי' בהאי עלמא כמה איהו רב בעילויא בההוא עלמא. דזהו ההפרש בין הקדושה ולהבדיל בין הקליפה דבקדושה הוא ביטול ואחדות וכתיב ואהבת לרעך כמוך ואמר רבינו נ"ע דואהבת לרעך כמוך הוא הכלי לואהבת את הוי' אלקיך. דאיתא בפרי עץ חיים (שער עולם העשי' פ"א) קודם שיתחיל להתפלל בתפלת שחרית צריך לקבל עליו מצות ואהבת לרעך כמוך ויכוון לאהוב כל איש ישראל כנפשו. דהעבודה הוא לעלות בשליכות בתפלה מדרגא לדרגא לבחי' ומדרי' שמע ישראל והעבודה בפועל בכל היום בחי' ומדרי' ואהבת הנה ההקדמה לזה הוא מצות ואהבת לרעך כמוך להיות דבקדושה הוא ביטול ואחדות אבל בקליפה הוא ישות ופירוד והתחלקות. וזהו מה שאמר יעקב יש לי כל לשון התכללות ובמדות בני אדם הוא מדת ההסתפקות להיות שמח בחלקו. ועשו אמר יש לי רב לשון ישות ריבוי ופירוד ובמדות בני אדם הוא מדת ההתנשאות וההתפארות הבא מזחות הלב, עס איז אים גוט אויפן הארצען, ולכן הנה ביעקב הגם שהיו ע' נפש כתיב נפש לשון יחיד. ועשו שהיו רק ששה כתיב נפשות לשון רבים. דהנה יעקב ועשו הם תהו ותיקון דספירות דתהו היו בבחי' ענפין מתפרדין דהמדות דתהו לא היו יכולים לסבול זה את זה. דמדת החסד לא סבלה את מדת הגבורה. ומדת הגבורה לא סבלה את מדת החסד ולכן כתיב בהם וימלך וימת דוימלוך הוא אנא אמלוך שכל ספירה היתה בהתפשטות גדולה שלא נתנה מקום כלל לאפשרית דמדה זולתה וימת הוא ענין שבירת הכלים וכידוע דמשבירת הכלים דספירות דתהו הנה מזה נעשה ענין הפירוד בקליפות וסטרא אחרא שהוא היפך ענין האחדות דקדושה. והיינו דהישות דתהו הוא סיבה להז' מדות רעות. דהז' מדות רעות הם הלעומת זה דז"מ דקדושה אבל הישות דתהו הוא מקור הז"מ רעות שענינו במדות בני אדם הוא שנאת חנם שהוא סבה ומקור לכל המיני רע דכל המדות רעות. דהמדות רעות הם ענינים פרטים. אבל שנאת חנם הוא כללי שהשנאה אינה מצד איזה פרט שגרם לו איזה רעה או שהוא מנגד לו באיזה פרט שאז הלא השנאה תלויה באיזה מדה פרטית ומפני שהוא מנגדו לכן מתקוטט ומריב עמו אבל שנאת חנם אינה מצד איזה פרט כי אם אך ורק מפני שאינו יכול לסבול את זולתו. ולכן הנה הוא לפעמים גם במי שלא ידעו כלל רק שמע את שמעו הטוב ולא הי' לו שום משא ומתן עמו ועם זה ה"ה שונא אותו בתכלית ולא יכול להזכיר את שמו וכששומע דבר טוב עליו מבטל זאת ומתקעס ומתקצף מדוע מדברים בשבחו. ובפרט במי שמכירו הרי הוא מחפש עליו ענינים מענינים שונים. ומבטלו בשביל להראות גלוי לכל דאי אפשר לו להתאחד עמו. וזהו הנק' שנאת

חנם שהוא שונא אותו חנם על לא דבר. והנה לפעמים יש בזה ג"כ איזה פרטים דהיינו שיש לו איזה טעם שכלי אשר בזה הוא מבאר למה הוא שונא אותו. אבל באמת הנה טעם זה בא אח"כ והיינו שלא הטעמים הפרטים הם סבת השנאה. הטעמים הפרטים באים או שממציאם אח"כ ואינם אלא תואנה או עלילה במה לחפות ולכסות על שנאתו לחבירו. ובתואנה זו הוא חפץ להצדיק את עצמו לפני זולתו לבד. אבל אינה אמיתית כי אם השנאה הוא שלא יכול לסבול את זולתו.

קיצור. בקדושה ביטול ואחדות, בקליפות ישות ופירוד. ישות דתהו סיבה לז' מדות רעות, הו"ע שנאת חנם. טעמה ופרטי' באים אח"כ.

(ב) **והנה** הסיבה האמיתית לשנאת חנם הוא הישות וגסות הרוח מה שהוא חשוב בעינו עצמו מאד ויקר בעינו עצמו שמביט על עצמו כעל איש רם המעלה. הנה מפני הישות והרגשת עצמו שמרגיש את עצמו מאד בכל פרט ופרט שלו. וואס ער גיפעלט זיך זייער שטארק און יעדער פרט זיינער איז בא אים זייער טייער. און ער איז שטארק צופרידען מיט זיך און פון זיך [שהוא מרגיש את עצמו מאד, וכל פרט שלו מאד יקר לו, והוא מאד מרוצה עם עצמו ומעצמו]. הנה משום זה אינו יכול לסבול את הזולת. והדבר פשוט דמפני הישות שלו אינו נותן מקום לזולתו. כי בישותו ממלא כל המציאות מבלי להניח מקום לזולתו כלל והזולת הוא מוכרח לתפוס איזה מקום. שאין לך דבר שאין לו מקום. וכאשר הוא בישותו וגסותו מתפשט בהתפשטות גדולה ורחבה כזו דאינו מניח שום מקום לזולתו הלא בהכרח שהזולת ממעט מציאותו ולכן אינו יכול לסבול אותו. נמצא דעיקר הסיבה הוא הישות שלו שעיי"ז נעשה בעיניו הזולת לו למנגד. וההתנגדות אינו מה שמנגד לו באיזה פרט כ"א רק בזה שהוא נמצא מיט דער וואס ער איז פאראן מאכט ער אים איינג. והיינו דבזה עצמו מה שנמצא מציאותו ה"ה ממעט הישות שלו. ובזה הוא מנגד לו ואינו יכול לסובלו. אבל בקדושה דעיקרו הוא ביטול ה"ה ביחוד והתכללות דלהיות שהוא בבחי' ביטול ה"ה נותן מקום אל הזולת ומתאחד עמו אבל מי שהוא בישות הרי ישותו אינו נותן מקום לזולתו. והוא חושבו למנגד לו בזה שהוא נמצא והוא עצמו סיבת הפירוד שאינו יכול לסובלו. וזהו לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז כל קשיות ורכות הוא מצד החומר דהדבר שהוא בישות יותר הוא בעביות יותר והדבר שאינו כ"כ יש ומציאות הוא ברכות יותר. הדבר העב הנה מצד ישותו אינו נוטה לשום צד. והדבר הרך אפשר להטותו. וכן הוא במדות בנ"א דמי שהוא יש ומציאות הוא בעביות כזו שדא"א להטותו כלל. אבל מי שאינו מציאות כ"כ אפשר להטותו. וזהו דקשה כארז הם מדות דתהו ורך כקנה הם מדות דתיקון. וידוע דספירות דתהו היו בבחי' יש. והגם דאורות דתהו הם אורות קדושות ביותר ואדרבה מעלת התהו קדם אל התיקון אלא שעיקרם הי' בבחי' רצוא. וידוע דרצוא לבד אינו ביטול אמיתי כ"א הרגש עצמו. ועיקר הביטול

הוא בבחי' השוב דוקא וכמ"ש לא לתהו בראה לשבת יצרה. ואי' בס"י אם רץ לבך שוב לאחד. אם רץ לבך בהעבודה דכלות הנפש הנה שוב לאחד בטל רצונך מפני רצונו ית'. דרצון העליון הוא להיות בבחי' שוב למטה ולעסוק בתורה ומצות שעיי"ז דוקא עושים כלים לאלקות. ולהיות דבתיקון העיקר הוא השוב לכן המדות דתיקון הם מדות רכות. אבל תהו שעיקרו הוא בחי' רצוא הנה המדות דתהו הם מדות תקיפים. וזהו סיבת הפירוד וההתחלקות.

קיצור. הישות אינו מניח מקום להזולת ולכן בא לשנאת חנם. בתהו עיקרו רצוא הרגש עצמו ולכן המדות תקיפין ומתפרדין, משא"כ בתיקון.

ג) וזהו שהישות היא סבה לשנאת חנם מאיש לרעהו ואופן השנא' הוא דלא עשה לו שום רעה לחברו ואינו עושה לו שום רע. גם אינו נוגע בכל אשר לו לא דבר וחצי דבר. וגם הוא אינו חורש רעה עליו כלל. רק שלא יוכל לסובלו והוא שונא אותו בתכלית עד שאינו יכול לדבר עצמו ולא להתערב עמו בשום דבר אף בדבר שבקדושה. והסיבה לזה הוא רק שמצד הישות שלו אינו נותן מקום להזולת והוא מנגד לו. אף שחבירו לא עשה לו שום רעה. ואין בו שום התנגדות פרטי נגדו רק בזה שהוא נמצא בעול' שבזה ה"ה ממעט ישותו ומשום זה אינו יכול לסובלו ושונא אותו ומכ"ש שאינו יכול להתחבר עמו. וכמו שנמצא בעו"ה בדורות האחרונים בכל מקומות מושבות בני"י שיש חלוקי דעות בכל דבר ובכל ענין מענינים הכללים ובפרט בדברים שבקדושה שא"א להתאחד. אדרבה מה שזה אומר אומר חבירו בהיפוך ממנו. ומה שזה בונה זה מהרס. והחילוקי דעות הנה באמת הם פירוד לבבות הבא משנאת חנם. דהנה זה מה שאומר בהיפך מזולתו אין זה מצד ששכלו מחייב כן. כ"א הוא אומר מה שהוא רוצה ולא מצד הכרח השכל. ולמה הוא רוצה כך הנה זהו רק מפני שחבירו רוצה באופן אחר דכל כך הושרש הפירוד לבבות עד שנעשה כעין כלל שצריך לרצות ולומר בהיפך מזולתו. וישנם המלבישים בטעמים והסברים שכלים מפני מה אומרים להיפך מכמו שאומרים חביריהם. אבל באמת הנה גם שכלם משוחד ואינם מרגישים כלל הסיבה העיקרית שבזה והוא מפני הרגילות והתדירות וההרגל נעשה טבע. דענין הטבע שנטבע ואינו ניכר סיבת הדבר ואמיתותו שבא מהפירוד לבבות הבא בסיבת שנאת חנם שאינם יכולים לסבול זא"ז ומשום זה הם מנגדים זל"ז. אשר הסיבה העיקרית היא הגסות וישות עצמו שזהו מקור השנאת חנם בין איש לרעהו בלי שום טעם ודעת רק שלא יוכל לסבול את רעהו. ומביט עליו רק בעין רעה, ער זוכט צו גיפינען אין אים די שלעכטע זאכונ, והאמת הוא כי גם חבירו בלתי מבורר עדיין ויש בו חלקו לא טוב ג"כ אבל הוא עוד מגדיל זאת ומרחיב הדיבור בזה להשפילו ולבזותו עד שנבזה בעיניו גם כל הטוב שבו והוא מבטל ומבזה את עבודתו של רעהו וקיום התומ"צ שלו ועם היות שלא עשה לו שום רעה מעולם. וגם אינו עושה לו שום רע.

וגם אינו חורש עליו לעשות לו רעה בפו"מ. והגם שאינו מצטער בצערו ח"ו וגם מצדיק עליו את הדין ח"ו שכאשר שומע שיש לו ח"ו איזה היזק או צער אומר כי כך ח"ו ראוי לו אבל לעשות רע בפו"מ אינו שייך כלל רק שלבבו אינו שלם עמו בלא טעם ודעת.

קיצור. אופן שנאת חנם שאינם עושים רע זל"ע, אבל אינם סובלים זא"ז ומבטל את רעהו ואת עבודתו.

ד) **וזהו דכתיב (ישעי' ס"ו ה')** אחיכם שונאיכם מגדיכם וגו' דמפני העדר העבודה באים לידי שפלות כזו שגם אחיכם ח"ו נעשים שונאיכם מגדיכם. דאח הוא לשון חיבור והיינו דגם אנשים כאלו אשר באמת אין דבר ממשי המפריד ביניהם כלל ולכן נק' אחים לשון אחות וחיבור ומ"מ הם שונאים זא"ז בלי שום טעם ודעת ואינו אלא רק מפני שאינם יכולים לסבול זא"ז. ובמילא הרי כל אחד מהם אינו שמח בשלותו של חברו. אשר באמת הנה לא זו בלבד שצריכים להשתתף בצערו ח"ו של חברו אלא עוד זאת שצריכים להצטער ח"ו על יסורי זולתו יותר מיסורי עצמו ר"ל כי על עצמו יכול למצוא חשון שמגיעים לו ח"ו היסורים ר"ל מפני מעשיו הלא טובים וכמארז"ל (ברכות ד"ה ע"א) אמר רבא ואיתימא רב חסדא אם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו שנא' נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד הוי'. פשפש ולא מצא. לא מצא עבירה בידו שבשבילה ראויין יסורים הללו לבוא, יתלה בביטול תורה. דהנה יסוד העבודה הוא שלא יהי' אדם מוטעה בעצמו ויידע את מצבו באמת באשר הוא וצריך לפשפש במעשיו דיבוריו ומחשבותיו בביקור היטב דזהו כפל הלשון נחפשה דרכינו ונחקורה. דהחיפוש לבד אינו מועיל עדיין דיכול להיות דאינו מחפש בטוב. וגם אפילו כאשר החיפוש הוא בטוב צ"ל החקירה והדרישה וכמ"ש ודרשת וחקרת ושאלת היטב דעל כל פשעים תכסה אהבה מה שהאדם אוהב א"ע ועלול לטעות וכהא דרב הונא (שם ע"ב) דהחמיצו לול ארבע מאות חביות יין ובאו רבנן לנחמו ואמרי לי' לעיין מר במילי' ופרש"י יפשפש במעשיו. אמר להו ומי חשידנא בעינייכו. אמרו לי' מי חשיד הקב"ה דעביד דינא בלא דינא. וכאשר האדם יחפש במעשיו דיבוריו ומחשבותיו ימצא כי ח"ו וח"ו מגיע לו. ובפרט העון דביטול תורה הן בעצם הענין שאינו לומר תורה בכמה טענות שהוא בעצמו יודע שאין בהם ממש. וצריך לחקור ולדרוש אחר הסיבה האמיתית שגורם לו לעשות את העיקר לטפל. ואת הטפל לעיקר. ובפרט מאין נמצא בו התוקף הלזה שהטפל ידחה את העיקר.

קיצור. העדר העבודה מביא דאחיכם נעשים שונאיכם. יסוד העבודה שלא יטעה במצב עצמו ויחפש במחדו"מ ובפרט בענין ביטול תורה.

ה) **דהנה** תכלית ענין ירידת הנשמה בגוף הוא בשביל לימוד התורה וקיום המצות וכמ"ש בראשית ברא אלקים וגו' וארז"ל בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראים ראשית דנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים ובשביל זה הי' בריאת העולם וכמארז"ל (ע"ז ג' א') מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלים את תורתו מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתהו ובהו. וכתיב (ירמי' ל"ג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. וע"ז הוא שליחות הנשמה למטה להאיר את העולם באור התורה בנר מצוה וכמ"ש כי נר הוי' נשמת אדם דכשם שהנר מאיר את החשך הנה כמו כן הנשמות נקראים נרות להאיר מחשכי ארץ הלזו הגשמי' ולעשות אותה דירה לו ית' וא"כ זהו העיקר. אמנם כאשר הנשמה באה למטה להתלבש בגוף הוא צריך לכל הענינים שהם מצרכי גופו והוי דבר הטפל וכל הצרכים הגופני' הוא רק בזמן התלבשות הנשמה בגוף שהוא זמן מוגבל וקצוב וכמ"ש (איוב ז' א') הלא צבא לאנוש עלי ארץ וכימי שכיר ימיו. כי הנשמה כמו שהיא למעלה וכן בכלות זמן השליחות והנשמה עולה מן הגוף אינה צריכה כלל לכל הדברים הגשמי' ורק בהתלבשותה בגוף צריכה לענינים גשמי' ואיך אפשר שהטפל ידחה את העיקר. ובאמת הנה כל הצרכים הגשמי' והמוכרחים נכנסים בכלל השליחות וכמאמר מאן דיהיב חיי יהיב מזונא וכאמרם ז"ל (תענית ח' ב') דכי יהיב רחמנא שובע לחיי הוא דיהיב. ורק כאשר הוא קלוקל את מעשיו קיפח את פרנסתו. א"כ הנה זה שעושה את הטפל לעיקר בכלל ובפרט שהטפל ידחה את העיקר. ועוד בדרך פשיטות בהצטרקות עצמו שאין לו זמן שזהו נגר השכל. ועד"מ אדם שלוקח לו עבד ונותן לו פרנסתו ושולח אותו בשליחות והוא אינו מקיים מצות אדונו מפני שאין לו זמן. וכאשר יתבונן דמלך מלכי המלכים הקב"ה הנותן לו חיים וזן ומפרנסו ושלחו בשליחותו והוא בוגד בהשליחות ומזלזל בה עד העדר שימת לב כלל. דגם כשיש לו זמן הוא נותן זה על דיבורי דברים בטלים. וגם אפילו אם לעת מן העתים הוא לומר תורה הנה הלימוד אינו נוגע למעשה בפועל הן בלימוד גליא שבתורה שאינו נזהר לקיים בפועל והן בלימוד דפנימי' התורה שאינו פועל ישועות בנפשו לא בזיכוך מדותיו לדחות את המדות רעות דכעס וגאווה והדומה ולא בקנין המדות טובות באהבת ישראל ובמדת החסד והענוה. וכן בענין השכל שאינו מכניס חכמתו בינתו ודעתו במה שלמד להעמיק עצמו בההשכלה וההשגה ההיא. ולזאת הנה גם אם אין עבירה ממש בידו. אשר באמת הנה מאחר שאין לומדים תורה ואין נזהרים בזהירות דיראת שמים לא ימלט ח"ו מדבר עבירה אבל גם אם אין עבירה יתלה בעון ביטול תורה שהוא מבטל את התורה וחושב כל ענין לימוד התורה לדבר טפל. כי העיקר הוא אצלו עניני העולם אשר בהם הוא טרוד ומוטרד כל היום והקביעות עתים לתורה גם כמי שקובע עתים לתורה הוא ככלות עבודת היום כמלאכת עבודתו כשהוא עיף ויגע. היפך מכמו שצ"ל באמת הקביעות עתים בבקר דוקא מצד ג' טעמים. הא'

שזהו שליחות היותו בעולם וחזקה שליח עושה שליחותו. ב' בבקר הנה כחות וחושי נפשו חזקים זכים ובהירים יותר. ג' כשלומד בבקר וד"ת חקוקים במוח זכרונו וחושב בהם גם בהיותו עסוק בעניני פרנסתו הנה הוא העושה את העולם הגשמי דירה לו ית'. וכאשר יחקור וידרוש במעמדו ומצבו איך הוא בפועל הנה אז לא יצטער על היסורים שלו ח"ו ואדרבה יקבלם באהבה שזה תיקון לנפשו והשמחה ממתיק הדין ונהפך הכל לטובה ולברכה אבל על זולתו אינו יכול ואינו רשאי לעשות חשבונות כאלו. דהוי דן את כל האדם לכף זכות ארז"ל וממילא צריך להצטער מאד על צרת חבירו ויסוריו ר"ל ויבקש רחמי' עליו ברפואה פרנסה ואריכות ימים. אבל כשאינו מצטער וכש"כ כששמח על זה ה"ז מצד שנאתו איליו ששונא אותו חנם על לא דבר.

קיצור. עיקר ירידת הנשמה הוא התומ"צ, שאר הענינים טפל. מעלת תלמוד תורה בבוקר. כשיתבונן שעשה הטפל עיקר יקבל יסוריו בשמחה. על יסורי חברו צריך להצטער.

ו) **והנה** בגמרא (ימא ט' ב') מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ומצות ובגמ"ח מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם. והיינו דגם כשיש לימוד התורה וקיום המצות וגם העבודה דגמ"ח מ"מ יכול להיות שנאת חנם. ובגמ' (ב"מ ד"ל ע"ב) אי' שהעמידו דבריהם על ד"ת ולא עבדי לפנים משורת הדין. ופי' התוספות דהא והא גרמא. והיינו דבהעדר העבודה דלפנים משורת הדין שהוא מדת חסידות (כסוגיית דב"מ דנ"ב ע"ב. וחולין דק"ל ע"ב) ושנאת חנם הנה גם כשעוסקים בתורה וקיום המצות ובהעבודה דגמ"ח גורמים חורבן הבית קדושה שישנו בכל אחד ואחד מישראל כמשי"ת. והענין דביותר ימצא עון שנאת חנם בעוה"ר בעובדי הוי' מה שכאו"א בונה במה לעצמו ומעמיד הכל על דעתו וחפצו בלי שום נתינת מקום לזולתו כלל הן בעסק התורה ע"פ דעתו ושכלו דוקא. וכמו"כ בעסק העבודה ע"פ חכמתו דוקא. ואינם מתאחדים ומתחברים זע"ז כלל אשר באמת יסוד ועיקר גדול בעוסקים בתורה ועבודה שיתחברו וידברו זע"ז. לבד זאת אשר איש את רעהו יעוררו בדבר קביעות עתים לתורה ולטכס עצה להרבות חברים מקשיבים בלימוד הנה עוד זאת ההתחברות הן בעסק התורה שארז"ל (תענית ז' א') א"ר חמא א"ר חנינא מאי דכתיב (משלי כ"ז י"ז) ברזל ברזל יחד לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד את חבירו אף שני תלמידי חכמים מחדדין זא"ז בהלכה כי כל אחד מהם לא יכול לומר אשר רק כפי שכלו הוא האמת רק דכאשר כל אחד שומע דעת חבירו ומפלפלים זע"ז באמיתית הסברות של כל אחד מהם אז הרי הם באים לאמיתית הבנת הסוגיא שלומדים. וכמו"כ בעניני עבודה הנה ואיש יחד פני רעהו דכששנים חברים מדברים ביניהם ומגלים נגעי לבכם זל"ז ומדברים בזה הרי יש בזה כמה פרטי הטוב.

קיצור. שנאת חנם גורם חורבן בכלל ובפרט. התחברות ודיבור זע"ז יסוד בעסק התורה והעבודה.

ז) **ופרטי** הטוב שבזה, הא' שיש כמה פרטים וענינים הן בהנהגת המדות והן בלבושי הנפש דמעשה דיבור ברגילות לא טובות מה שהוא עצמו אינו מוצאם בעצמו. ער אליין חאפט זיך ניט אז ער האט די חסרונות. דהאהבה שהאדם אוהב את עצמו בטבעו מכסה על חסרונותיו. וכמו שאנו רואים במוחש דיש כמה בנ"א שהם בעצמם מדברים בגנותן של בעלי גאווה וגסי הרוח או עקשנים ודוברי שקר. ואינם מרגישים כלל שבהם בעצמם יש מחסרונות הללו דאין אדם רואה חוב לעצמו. אבל כשיש לו חבר ידיד נאמן החפץ בטובתו באמת הנה חבירו מעוררו ע"ז. ב' כשמגלה נגעי לבבו בדיבור הנה בעת שמדבר בזה מצטער בנפשו מאד מזה הרבה יותר מכמו שהצטער מקודם. וממילא הנה החרטה שמתחרט על כל הענינים הלא טובים הוא בעומק יותר דחרטה היא עקירת הרצון מהדברים והרגילות הלא טובים. וכאשר החרטה היא בעומק יותר הנה גם עקירת הרצון הוא בעומק יותר וממילא התיקון הוא הרבה יותר. דזהו ענין וידוי דברים שהוא תיקון גדול לנפש החוטא. וטעם הדבר הוא לפי דכשבא בדיבור אז נוגע הדבר בפנימי נפשו שמצטער מאד ומתחרט. עס רירט אים אָן זייער טיף און זייער ערינסט אין פנימי נקודת הלב. ודוגמא לדבר מ"ש (משלי י"ב כ"ה) דאגה בלב איש ישחנה וגו' וארז"ל (יומא ע"ה ב') ישחנה לאחרים ופרש"י שמא ישיאוהו עצה. ואנו רואים במוחש דבעת שהאדם מדבר בצערו אז יגדל צערו ביותר מכמו שהי' קודם. אמנם אח"כ נעשה לו נוח יותר. עס ווערט אים בעסער. און גרינגער. וכמו"כ הוא בעבודה כשמדבר בעניני נגעי לבבו בעת הדיבור הוא מצטער יותר אבל אח"כ נעשה לו נוח יותר מפני שבזה עצמו הוא מסיר הלא טוב בעומק יותר. והג' כשמדברים יחד ממציא כל אחד עצות לזה איך לתקן הן באופני תקוני תשובה על העבר והן באופני תקון ההנהגה על להבא. והעיקר הגדרים והסייגים שיהי' נשמר התיקון כדבעי. ועושים הסכם חזק לתקן מעשיהם. וההסכם אשר עושים שנים או רבים יש לזה חיזוק הרבה יותר מכמו ההסכם שעושה כל אחד לעצמו. והב' דהתחברות הרבים הוא אתערותא דלתתא שמגיע למעלה מעלה עד רום המעלות. אמנם כ"ז הוא כשיש בו ביטול ויכול להתאחד ולהתערב עם זולתו אז הוא מגיע למעלות הטוב אבל כשהוא במציאות יש הרי אינו יודע ואינו מרגיש כלל בחסרונותיו כי בעיני עצמו הוא כולו טוב. ואם גם כשמוצא איזה לא טוב בעצמו הנה מפני ישותו ה"ה תולה זאת בסיבה מן הסיבות ומחפה על עצמו ומתכסה בכמה מיני כיסויים שלא יכירו בו בכדי שלא יקילו בכבודו ואינו בערך כלל לגלות נגעי לבבו לזולתו כי חושב את זולתו נמוך מאד שאינו שייך כלל אשר הוא ברום מעלותיו כפי דעתו הכוזבת יקבל תועלת מזולתו. ועיקר הדבר הוא אשר מצד גודל

גסותו וישותו חבירו אינו תופס מקום אצלו כלל ואינו יכול להתאחד עמו הן בעסק התורה שמעמיד רק על דעתו וכפי דעתו ושכלו יחשוב אשר כן הוא האמת וסברת זולתו אינו מקבל כלל לשמוע ולדון בזה בלא פניית עצמו וכמו"כ בעניני עבודה בדרכו ילך ברמה והגבהת הלב לבטל את חבירו ונותן מגרעת בעבודת זולתו ורק לפי שכלו יתנהג בתוקף עוז.

קיצור. פרטי הטוב ע"י הדיבור והתחברות הרבים. הישות מונע מכל זה.

ח) **ובזה יובן ג"כ משארז"ל** (שבת כ"א ב') נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ והיינו דנר חנוכה מצוה הוא להאיר את החוץ אמנם בקביעות מקום החוץ שגר חנוכה צריך להאירו יש בו ב' דעות רש"י ותוספות דרש"י סבירא לי' שמקום החוץ הוא החצר וכדפי' ולא ברשות הרבים אלא בחצרו שבתיהן היו פתוחין לחצר. ותוספות סבירא לי' דמקום החוץ הוא רשות הרבים וכדפי' דזה מיירי בבית שאין לפני חצר והוי ביתו סמוך לרשות הרבים אבל אם יש חצר לפני הבית אז צריך להניחה על פתח חצרו והיינו להאיר הרשות הרבים וצ"ל מפני מה נר חנוכה צריכה להאיר את החוץ ואם הוא חוץ איך אפשר להאירו ומה תועלת האור. ואם אפשר להאירו למה נקרא בשם חוץ. והנה לקמן בגמרא אי' (שם כ"ב א') והיכא מנח לי' (היינו באיזה צד מהפתח אם מימין או משמאל) רב אחא ברי' דרבא אמר מימין (הכניסה לבית) רב שמואל מדיפתא אמר משמאל והלכתא משמאל כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין וצ"ל השייכות דמזוזה לנר חנוכה ששניהם צ"ל בפתח הבית דוקא רק דמזוזה צ"ל מימין ונ"ח משמאל דוקא. והנה בכ"מ הרי ימין קדום לשמאל והוה לי' לומר כדי שתהא מזוזה מימין ונ"ח משמאל ובאומרו כדי שתהא נ"ח משמאל ומזוזה מימין מובן מזה דאימתי מזוזה מימין כשנ"ח משמאל והיינו דע"י דנ"ח משמאל הנה אז הוא מזוזה מימין. ולהבין זה בעבודה בנפש האדם. הנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וארז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם דכאו"א הוא מכון לשבתו ית' ופרש"י ועשו לי מקדש ועשו לשמי בית קדושה. הנה בהבית קדושה שישנו בכאו"א מישראל הנה בפתח הבית צ"ל מזוזה מימין ונ"ח משמאל. ואימתי הוא מזוזה מימין כשנ"ח משמאל. והיינו דע"י דנ"ח משמאל הנה אז דוקא עיקר הענין דמזוזה מימין. והנה מזוזה הוא מ' זוזה דמ"ם הוא תורה מ' יום דמשה רבינו הי' בהר סיני לקבל התורה. ותורה שבעל פה מתחלת במ"ם מאימתי ומסיימת במ"ם בשלום. זו אלו ישראל עם זו קניית. זה הוא הקב"ה דכתיב זה אלי דהתחברות ישראל עם הקב"ה הוא ע"י התורה וכמאמר תלת קשרין מתקשראן דא בדא ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה וזהו מזוזה דהמ"ם שהיא התורה מחברת זו עם זה. וזהו מזוזה מימין דכשנ"ח משמאל והיינו דע"י העבודה דנ"ח בשמאל הנה אז הוא מזוזה מימין. והנה נ"ח ענינו להאיר את החוץ דוקא. והיינו להתבונן היטב במעמדו ומצבו דהגם שהוא

עוסק בתורה מקיים את המצות וגם עוסק בגמ"ח מ"מ יש בו שרש פורה ראש ולענה דישות ושנאת חנם אשר זהו מצותה דנר חנוכה משמאל דוקא דאז הוא אמיתת פעולת דמזוזה מימין. וזהו דמצותה להאיר את החוץ. שהוא באמת חוץ רק שהוא מדרי' חוץ שאפשר להאירו. שיש חוץ שצריכים להרחיקו ולדחותו לגמרי. אמנם במי שהוא בעל מדרי' הנ"ל בעסק התורה ומצות ובעבודה רק שמעמיד על דעת עצמו כנ"ל הנה הוא חוץ שאפשר להאירו. וכאשר מאיר החוץ שלו אז הוא אמיתת פעולת מזוזה מימין דע"י תורתו ועבודתו משלים הכוונה העליונה לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

קיצור. בהבית קדושה שבכל אחד צ"ל נ"ח משמאל ועי"ז מזוזה מימין. ונ"ח ענינו להאיר החוץ ואז עושה לו ית' דירה בתחתונים.

איתא בזח"ג: ההערות לעניני מאמר זה באו כבר במקומות המתאימים במאמר שלפניו. ואמר רבנו: הזקן. בארוכה ב"התמים" ח"ד ע' מ"ה. דהעבודה הוא לעלות. . לבחי' ומדרי' שמע: ראה הקדמת הסיפור. הם תהו ותיקון: פי' שרשם מתהו ותיקון. וראה לקו"ת להאריז"ל ס"פ וישלח. תו"א ר"פ וישלח, וד"ה וישוכו.

בס"י . . . לאחד: הוא בס"י פ"א. ובספרינו הגרסא שוב למקום. אבל בתניא פ"ג. לקו"ת ר"פ חוקת, ופ' ראה רד"ה וכל בניין. הוספות לתו"א ד"ה ע"כ קראו פ"ב. ועוד. הוא מספר יצירה שוב לאחד. - בהקדמת ת"ז (ו', א') איתא: דאם רץ לבך שוב לאחור (נ"א לאחד). ובכסא מלך כתב ע"ז שוב לאחד גרסינן. - בדא"ח הובא במקומות רבות מלספור המאמר אם רץ כו' לאחד בלי הוראת המקור, ולכן אפשר שהכוונה להת"ז.

בראשית בשביל: מדרש, הובא ברש"י ורמב"ן עה"ת בראשית א' א'. וראה ב"ר פ"א, ד'. ויקרא רבה פל"ו ד'.

ימין קדום לשמאל: להעיר משו"ת ה"צמח צדק" חאו"ח סימן ס"ז ס"ה ואילך. וארוז"ל בתוכו: ראשית חכמה שער האהבה רפ"ו. של"ה ש' האותיות אות למ"ד. שם תושב"כ פ' תרומה ועוד. וראה ד"ה היושבת בגנים תש"ח (קונטרס נה) בארוכה. מזוזה . . . זו זה: זח"ג רס"ג, ב'. וע"פ פי' הצ"צ באור התורה ד"ה מזוזה מימין ס"ה. ושם דף של"ה, א'.

תושבע"פ מתחלת . . . ומסיימת במ"ם: במדבר רבה פי"ג, ט"ו. - והנה לכאורה זהו רק לפי סדר הרווח ורגיל בששה סדרי משנה שמתחיל בסדר זרעים ומסיים בטהרות אשר מפורש כן הוא דעת התיקוני זהר בהקדמה (ה, א), הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ וכן משמע קצת בשבת (ל"א, א'), אבל בתוספות (ע"ז כ"ב, א' סד"ה אין מעמידין) ורא"ש (שם) משמע דסדר טהרות בא לפני סדר גזיקין (ע' שו"ת נו"ב מהד"ת חיו"ד סע"ט). וכן משמע קצת דעת ר' תנחומא במד"ר שם ובמדרש תהילים י"ט. - וי"ל דמשנה שבסיום מסכת עוקצין אין לה קישור כ"כ עם המשניות שקודמות לה, וכמש"כ כמה מפרשי המשנה, וא"כ אפ"ל דלכל הדיעות באה משנה זו בסיום הש"ס. - אבל מש"כ בכמדב"ר מתחלת במ"ם מאימתי כו' לא אתי לפי משמעות דעת רת"נ והמדרש תהילים שהסדר הראשון הוא נשים. - וכדי שלא לחדש ולהרבות מחלוקת וגם לדחוק שבמדרש במדב"ר שם חולק רת"נ על מ"ש בהתחלת הפיסקא מתחלת במ"ם מאימתי כו', י"ל

דששה הסדרים לא נרמזו בכתוב ע"פ סדרן ע"י רבינו הקדוש, וכמו שמצינו עד"ז בסדר עשר
מכות שבתהילים (עח, קה). סדר ד' שצריכין להודות (ברכות נ"ד, ב'). ועוד. וראה נ"כ המד"ר
שם ובבעה"ט דברים כו, יז. ותויו"ט בפתחתו לסדר נזיקין.
זו אלו ישראל . . זה הוא הקב"ה : מנחות נ"ג, ב'.
וכמאמר תלת : ראה זח"ג ע"ג, א'. והערה כ"ד בקונטרס פורים תש"ח.